Żewġt ibtieħi kbar jinsabu max-xellug imdawrin bi kma… mar, kċejjen, kantini u ħwejjeġ bħal dawn. Igħidu li jinsa… sotterran, iżda s'issa għadu ma nkixef xejn. Nitma li mi… hu nkarigat jagħmel dan minn l-aktar fis, għal l-anqas bie… wieħed, darba għal dejjem, ineħħi mir-rjus tal-boloh il-ħrejje… koroh li jingħadu fuq dal-Palazz u l-iżjed il-ħrafa tal-Bi… tas-skieken, li jien jidhirli li hi gidba ħoxna tas-sew!!

Kif titla' l-ewwel indana, issib max-xellug appartament… mibnijin, skond ma tgħid l-iskrizzjoni fuq wieħed mill-bibien… minn Mons. Antonio Pignatelli fi-1647, li wara sar Papa In… nocenzo XII. Minn dawn hemm taraġ ċkejken u kurit… dejjaq, b'ħamest ibwieb li jatu għal ħames ċelel kbar. Da… hu l-ħabs ta' l-Inkiżitur!??.... Dan hu l-babaw li jgħidu… hu l-ħabs ogħla mit-triq, u xejn ma jġib biża'. Mıta wieħed… Dan il-ħabs mal-ħabs tal-Gran Mastru, mal-Guvi li kien… jagħmel paragun anzi ma' l-agħmara tal-fqar tagħna go… hemm Sant-Anġlu, u f'postijiet oħrajn, għandu jistqarr li dawk… l-mandraġġ, huma swali ħdejn il-griebeġ ta' l-1922. Il-kobor, il-għoli, id-… dawl ta' dawn iċ-ċelel iġagħlu bil-fors lil kull maħluq jaħseb… b'mod aħjar, milli ħaseb mita mar jaqra xi romanz tas-si… ħabbiet.

It-tielet indana kienet għal l-Inkiżitur fejn igħammar… u għal l-uffiċċi tiegħu. Barra minn swali kbar insibu wkoll… il-Kappella fejn kien iqaddes. L-indana ta' fuq aktarx kienet… għamara għan-nies li kellu miegħu li nistħajjel ma kenux fit…

Dal-Palazz, bħal ma wrejtkom, hu ta' fejda minn l-aqwa… u li sew bħala għamara ta' nies għorrief u kbar, sew bħala… Dar ta' Istituzzjoni, ımmaqdra biss minn-nies ħżiena je… bla ras, hemm bżonn li wieħed iħarsu, u jibża għalih. Fi… ilu fuq il-bibien tiegħu dehru twissijiet għall-bejgħ u għall-ki… jew għaċ-ċens. Issa kieku xi ħadd xtraħ u ġarrfu, ma kien… ikun għajb kbir? Iżda x-xorti riedet li kien hemm mi… qabeż għalih kemm bil-kitba, kemm fil-Parlament, u niżżi… ħajr 'l Alla, kollox raġa' l-ura. Ix-xorti riedet ukoll illi fil-ħi… li xi bajjada u bennejja marru jġarrfu ħajt, u jatu bid… għat-tibjid ġdid, mita bdew joborxu l-ħitan tfaċċaw pinġu… fuq il-ħitan armi ta' Papiet u ta' Inkiżituri, u kliem u kitba… li min dan wieħed jista' l-lum jagħraf fejn kienu l-Librerija… il-Qorti, is-Sala ta' l-Udjenza, il-Kanċellerija, etċ. Din it-… tpinġija billi tqagħbret bit-tibjid ta' fuqha, għandha bżonn… li tkun minn l-iżjed fis irtukkata, kif nitma li s-"*Socie… Storico-Scientifica*" tħeġġeġ 'il Gvern għal biex jibgħat… pittur li jaf is-sengħa, biex jarġa' jġedded dawk l-Ar… kitba u ornati, u jqarribhom, kemm jista' jkun, bħal ki… kienu fiż-żmien l-Inkiżituri.

Kan. G. M. Farrugia.

IL-KAPPELL U S-SEJF TA' LA VALETTE

(DAKSXEJN TA' TISWIJA)

Ma rridu nnaqqsu xejn mill-ġieħ li jistħoqq lill-Kan. G. M. Farrugia għal l-artikolu li kiteb fl-aħħar għadd ta' "Il-Malti" fuq il-Kappell u s-Sejf ta' La Valette, għaliex hu dejjem fejjiedi li wieħed ifakkar lill-ħajjin f'dak li sar f'pajjiżhom ma' tul iż-żmien l-imgħoddi, l-aktar mita dawn ikunu ġrajja li jsebbħu u jgħollu l-isem ta' ġensna. Iżda, b'ġieh is-sewwa, ma nistgħux ma nqiegħdux ma' ġenb dak li qal il-Kan. Farrugia fuq kif wasal il-Kappell u s-Sejf ta' La Valette fil-kappella ta' Santa Marija Damaxxena tal-Birgu, l-ieħor li qal Felix de Sales—Kittieb tal-Ġrajja ta' Malta—fuq l-istess ħaġa, fil-ktieb tiegħu, imsemmi "*Annales de l'Ordre de Malte, ou des Hospitaliers de Saint Jean-de-Jerusalem etc. Vienne, 1889.*"

Dana l-awtur, wara li qegħdilna quddiem għajnejna lil La Valette bħala bniedem ta' ħila u ta' dehen barrani, jissokta jgħid: "*Il distribua ensuite tous ses biens entre ses frères, et ordonna le depôt de l'epée et de l'armure qui lui avaint servi durant le siège, comme un temoin de la gratitude de l'Ordre envers les ancient habitants de Rhodes qui avaint pris part à la defense*". Jigifieri illi La Valette ried illi l-Kappell u l-armatura tiegħu jitqiegħdu fil-Knisja griega (ta' Santa Marija Damaxxena), bħala xhieda ta' gratitudini ta' l-Ordni lejn in-nies qodma ta' Rodi li kienu ħadu sehem fid-difisa" u mhux bħala wetqa ta' wegħda li hu kien għamel lill-Madonna.

Is-sewwa bint Alla!

Dun Karm.

* * *

Xi wħud igħidu li dak is-sejf li hemm il-Birgu ma hux ta' La Valette, għax is-sejf ta' La Valette ġie misruq mill-Franċiżi. Dan ma hu xejn minnu, għax is-sejf meħud minn Napuljun kien dak mogħti lil La Valette minn Filippo II wara l-Assedju u mhux dak li La Valette kien jilbes.

•K fl Istoria ta' 1-Ordni ta' Jacomo Bosio, li w jJnstbun- s w > ,Spanja, biex junl-qima liupj, % J INWISSU

V«te«EKT" deheb mastizz : xogħol kbir u 1, jisWa bil-ma[...] ta niaj.Kmandant Maldonado 11 ^ ta' Kavalieri. Għaldin ^HIL h-V'uS7,?J

M-Irin l *Avvtaluiin i).*

Fil-waqtli Maldonado qiegħed ix-xabla „. s-scjf f ^ v8Je qallu erha' kelm.et ta't.fhtr, fosthom 1, huwieħeA[1] ,·aqwa Ġenerali ta'l-In»ra

ILGran Mastru laqa uħar-R.gal tar-Re u żżieh-ħ;,jr y ghat-tjnbija tiegħu u għal kull magħamel ma'1-Insara J Filippu, ussokta jgħidlu lidas-sejf u x-xabla, sejjer jatihom b'J „1 l.lmqaddsa Omm t'Alla tall. qalgħet.lhom minn ghand l Lbira Rebħa fuq il-għ.du tas-balib. Għalhekk ġieghel illj I u x-xabla jiġu mqieSh.U. fit-7W* (Teżor) ta' lgħaTr fejn kienu jinsabu merfugħa 1-ogħna ħwejjeġ ta' l-Ordni, ukj sena fil-proċessjoni lissir fil-jum tat-Twelid tal-Madonna, is-sj x-xabla jieħdu sehem fih* biex hekk, kull sena, tiġi mfakb^ tjubija liwera Filippo II lejn 1-Ordni. Fil-purċissjoni b iżommhom, quddiem il-Gran Mastru, wieħed mill-Paġġi tiegħ xuxa udankienjiġi dejjem magħżul 1-aqwa wieħed nobbli fi sħabu.

Ix-xabla us-sejf ta' La Valette, kifigħid Thomas Macfl fi Gwida likiteb fuqMalta fl-1839, serquhom il-Franċiżi fl-ijsl u x-xabla Napuljun dendilha fqaddu. j

Mela minn danligħedna jidher li1-Franċiżi ħadu O» Malta x-xabla u s-sejf liLaValette kien qala' minn gh" ™'PPo II. u mhux ix-xabla likien jilbes fl-Assedju.

Ġuie Gatt

XERRDU

*[1] L MALTI» .

J[P]-KK THOBBU T-TAGĦLIM TA' LSlfl^

O

jisogħbiena li fl-aħħarharġa (Di6. i92e>) ,. „ że J wġ għiltijiet xift.t imsawra lima nistgtx 22'!,^T hom l.H-qarrejja biex jistgħu jsewwuhom "gbarrfux

Fosthom insemmu:

IL-KAPPELL U S-SEJF TA' La VALETTE. Il-vers i0 tal-faċċ irid jinqara hekk:

il-bosta magħrut minn 1-Amieri lijifhmu fil-Qedem.

Il-kelma *amieri* żelqitilna *Armeni.*

LILL-QAMAR Il-vers n ta* 1-ewwel kolonna tal-faċċ **124** irid hekk: ^

fitW Qala' abh Qala' abjadjiġri

,.„• ,, ,. ,, , .

S^Jft ^IT^.T 1*™ *n^f T^ UiżJed^ o d ^/^^-għax jidh1rlu

j qala hi *femmenil* (sur* mara) u matoqgħodx ma' *abjadjiġti* iiraqt li *qtugħ* toqgħod ghax maskil (ta' sura raġel): iżda ihux, hekk. *Qalaf* hisostantiv maskil singular bil-plural *qlugħ* għalhekk *qtugħ* lihiplural, matistàx toqgħod ipa' *abjadjiġn.* *Qala* lihi femmenil għandha 1-plural tagħha *qaliet* utfisser *tyħta iai-baħttr.*

Fuq dinil-ħaġa il-Kittieb tal-**QAMAR** kitbilna hekk :

ħażiż Sur Caruana,

Iva toghġobni hekk. Il-Falzun "qàla" Isem ġens raġel iġibha il-ktir (plural) "qlugħ". Jiena, għalkemm kont sejjer nagħLb *ajnejja għal dil-Kelma, għax danit-tixbiħ fil kitba,—jiġifieri, J isem lijuri ħaġa waħda ma'isem lijuri iktar minn ħaġa |aħda—isir u jimxi ħafna fl-ilsna kollha, u jiena stess—żewġ «rofi 1-qnddiem— ħaddimt *qlugħ* flok *qa!a*[v] fejn għidt *"qlugħ mfluħ*[y]*':* [ii-biċċa għas-sħiħ (laparte peril tutto) u fl-istess *Wħ* il-ktir flok il-waħdienl Sa fit-taħdit mexxej ta'-kuil-jumdan f tixbih jitħaddem: tisma' sfiq minigħid: *"x'biċċa ia qlug* *ħaddej* L.u ġie V] smajt sajjed żagħżugħ ighid ukoll *-dtk tbqaia W "dak it-qaia^* imma danta* 1-aħħar (sura mara ^k/agep

[1] Oien hekk ngħoddu għal 1-anqas) għilt imtenni H psp.ċċa jieħu tidwira ħażina (circolo vizioso) Ivaq*l* madan iktar togħġobni minn *qlugħ* fejn qegħidtha jieu għa -poezija iktar watja u ħelwa.